כי מטי לבי בליעי (א) מלא כווא דמיא מבי בליעי כד אתו אוקמינהו קמי קיסר חזנהו דהוו מעני א"ל הני לאו נינהו שקל מעפרייהו ושדא עילוייהו אקשו לאפי מלכא אמר ליה כל דבעית עביד בהו (ב) א) אייתינהו מיא דאייתי מבי בליעי שדינהו בתיגדא אמר להו ב) מליוה להו ואיזילו לכו מלו ושדו ביה קמאי קמאי ובלע להו מלו עד דשמיט כתפייהו ובלו להו ואזול: **מתני'** א) חמורה שלא ביכרה וילדה שני זכרים נותן טלה אחד לכהן זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו שתי ג) חמוריו ב) שלא ביכרו וילדו שני זכרים נותן שני טלאים לכהן זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה נותן טלה אחד לכהן שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות אין (ג) ד) לכהן כלום ג) אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה ה) וילדה שני זכרים נותן טלה אחד לכהן זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו שנאמר [1] ופטר חמור תפדה בשה מן הכבשים ומן העזים זכר ונקבה גדול וקטן תמים ובעל מום ו) א) פודה בו פעמים הרבה נכנס לדיר להתעשר ואם ז) מת נהנין בו: **גמ'** מאן תנא אמר ר' ירמיה דלא כרבי יוסי הגלילי [3] דאי רבי יוסי הגלילי האמר אפשר לצמצם אמר אביי אפילו תימא רבי יוסי הגלילי שאני התם דכתיב ח) [2] הזכרים לה' וליגמר מיניה הא מיעט רחמנא הזכרים איכא דאמרי לימא דלא כרבי יוסי הגלילי דאי רבי יוסי הגלילי האמר אפשר לצמצם אמר אביי אפי' תימא רבי יוסי הגלילי שאני התם דכתיב הזכרים לה' בשלמא לר' ירמיה דלא מוקי לה כרבי יוסי הגלילי היינו דלא קתני ויצאו שני ראשיהן כאחד אלא לאביי ליתני ויצאו שני ראשיהן כאחד ט) ועוד תניא חמורו שלא ביכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשיהן כאחד רבי יוסי הגלילי אומר שניהן לכהן שנאמר הזכרים לה' והא כי כתיב האי בקדושת הגוף הוא דכתיב אלא משום שנאמר הזכרים לה' תיובתא דאביי תיובתא

ורבנן

לבי בליעי. מים שבאוקיינוס שבולעים כל מימות שבעולם שנופלין בו ומביאין אותם עד תהום ופולטות אותן והיינו דכתיב (קהלת א) והים איננו מלא: **מעני.** מעונים ושפלים לפי שלא היו בארצם: **איקשו.** העיזו ודברו קשות י) את המלך כשהריחו ריח ארצם סבורים להיות קרובים לארצם: **בתיגדא.** בכלי. ל"א בתינארא חבית: **דשמוט כתפייהו.** נשמטו יא) שכמם: **ובלו ואזול.** בלו והלכו לאבדון: **מתני' נותן טלה אחד לכהן.** בפדיון דממה נפשך חד מינייהו בכור שפטר את הרחם: **זכר ונקבה.** ואין ידוע אם יב) זכר תחלה והרי הוא בכור או נקבה יצאתה תחלה ואין כאן יג) בכור: **מפריש טלה.** משום ספק ומפקיע עליו קדושת פטר חמור: **והוא לעצמו.** שהוא בעצמו יאכל הטלה ולא יתננו לכהן דכהן הוי מוציא מחבירו ועליו הראייה להביא עדים שהזכר יצא תחלה ואיסורא ליכא דאפי' פטר חמור גמור שפדאו בשה אין קדושה לא בו ולא בפדיונו כדקתני במתניתין ואם מת נהנה בו אלא גזל הוא דאיכא אם אינו נותן את הטלה לכהן יד) דממונא הוא והכא ליכא גזל דספק הוא: **שני חמורים כו' זכר ונקבה נותן טלה** טו) **לכהן.** בשביל הזכר: **או שני זכרים ונקבה.** דחדא ילדה זכר וחדא ילדה זכר ונקבה: **נותן טלה אחד לכהן.** דהא איכא חד זכר ודאי בכור ואידך דהוי ספק דשמא הנקבה יצאתה תחלה מפריש טלה והוא לעצמו: **שני זכרים ושתי נקבות.** ספק הן דשמא כל חד וחד ילדה זכר ונקבה ושמא טז) נקבות יצאו תחלה הילכך אין כאן לכהן כלום אלא מפריש עליהן שני טלאים לאפקועי איסוריהן והן לעצמו: **אחת ביכרה וכו' זכר ונקבה מפריש טלה והוא לעצמו.** דשמא אותה שלא ביכרה ילדה את הנקבה: **שנאמר ופטר חמור תפדה בשה.** ארישא קאי כלומר מנא לן דפדיון פטר חמור בשה שנאמר ופטר חמור תפדה בשה: **זכר ונקבה.** בין שה זכר בין יז) ג) נקבה: **ופודה בו פעמים הרבה.** שאם חזר כהן ונתנו לו לישראל ויש לו פטרי חמורים יכול לפדותן בו: **נכנס כו'.** מפרש בגמ' [יא.]: **גמ' מאן תנא.** דחמורה שלא ביכרה וילדה שני זכרים דאינו נותן לכהן אלא חד טלה: **דלא כר' יוסי הגלילי.** דאמרינן לקמן בפ' הלוקח עובר פרתו (דף יז.) רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים ר' יוסי הגלילי אומר שניהם לכהן דאפשר לצמצם שניהן יצאו כאחד ושניהן בכורות: **שאני התם דכתיב.** גבי רחל: **הזכרים לה'.** דמשמע שנים אבל בפטר חמור דלא כתיב ביה הזכרים א"נ אפשר לצמצם לא קדשי: **וליגמר מיניה.** בכור בהמה טמאה מבהמה טהורה: **הא מיעט רחמנא הזכרים.** ה"א יתירה משמע זו ולא אחרת: **בשלמא לר' ירמיה דלא מוקי לה כרבי יוסי** יח). דקמפרש טעמא דמתניתין משום (טעמא) דאי אפשר לצמצם שלא יצא ראש האחד תחלה דהוי פטר רחם היינו דלא קתני במתני' יצאו שני ראשיהן כאחד כי היכי דתני לקמן בפירקין (דף יז.) גבי מילתיה דרבי יוסי הגלילי דהא לא אפשר: **אלא לאביי.** דאפשר לצמצם וטעמא משום מיעוט דהזכרים ליתני ויצאו ראשיהן כאחת דשמעינן מינה רבותא: **ועוד תניא.** בהדיא דאפי' בבהמה טמאה אמר נמי רבי יוסי שניהן לכהן: **בקדושת הגוף.** בבהמה טהורה: **אלא משום שנאמר הזכרים.** בבכור בהמה טהורה דשמעינן מינה דאפשר לצמצם אמר ה"ה לפטר חמור:

לימא

בי בליעי. פ"ה מי אוקיינוס יט) שבולעות כל מימות שבעולם ופולטות אותן דרך תהום דכתיב והים איננו מלא וקשה דבסמוך קאמר שדינהו בתיגרא כ) שם כלי ושוב היאך יורדין לתהום ואי (ד) מפרש גומא או חריץ ניחא ויתכן מי בליעי שם מקום מדאמר ד) שם בי בליעי אית ביה תלתא צלמי חד מטי ידי' ארישיה חד אליביה בתרא דכולהו מחוי בידיה לאחוריה: **מאן תנא א"ר ירמיה דלא כר' יוסי הגלילי.** פ"ה מאן תנא כא) ה) דאמרינן שילדה שני זכרים אינו נותן אלא חד טלה לכהן וקשה לפי' כב) דהכא אפי' ר"י הגלילי מודה מדלא קתני במתניתין ויצאו שני ראשיהן כאחד כדקתני בפרק שני (לקמן יז.) וכיון דלא ראינו שיצאו בבת אחת מספק לא אמרי' בבת אחת יצאו אפי' לר"י הגלילי דלא שכיחא וצריך כג) לפרש דנהי דמספק מודה ר' יוסי הגלילי דאין נותן לכהן אלא חד טלה מ"מ בספק מועט טוב להחמיר בדבר ולהפריש טלה כד) שני לעצמו: ו) **אמר** רב ז) (אשי) מין במינו אינו חוצץ. תימה בפ' בהמה המקשה (חולין ע.) בעי כרכתו ח) אחותו והוציאתו מהו י"ל כה) הכא מקצת פנוי איכא למימר טפי במינו אינו חוצץ אי נמי אחותו הויא אינו מינו טפי מאחיו עוד יש לומר דוקא משום דהוציאתו שסייעה אחותו בהוצאתו הוא דמספקא לן דדילמא הויא חציצה אבל אם לא סייעה להוציאו פשיטא דלא הויא חציצה וא"ת כו) ט) [לאביי] דמוקי מתני' כר' יוסי הגלילי דאפשר לצמצם ואפ"ה אינו נותן כי אם טלה אחד לכהן משום דכתיב הזכרים אמאי לא כז) אמר כל שאינו בזה אחר זה בבת אחת אינו כח) ולא קדוש לא זה ולא זה וי"ל דלא מסתבר למימר הכי אלא בדבר התלוי במעשה כההוא י) דקדש שתי אחיות ותודה שנשחטה על שמונים חלות י) אבל קדושה הבאה מאליה לא אמר הכי ואע"ג דשייך למימר הי מינייהו מייתית הי מינייהו מפקת ואם תאמר מדקאמר נהי דא"א לצמצם חציצה מיהא איכא משמע דה"ק נהי דא"א לצמצם ודין הוא שיקדש האחד לרבנן חציצה מיהא איכא ולא היה לו להיות קדוש משמע דאי הוה אפשר לצמצם היה אז קשה לן היאך קדוש בלא טעם חציצה ומה קשה והא כט) (פריך) [פרישית] דלא אמר כל שאינו [כו'] בבת אחת כו' אלא בדבר התלוי בדבור וי"ל דה"פ נהי דא"א לצמצם ולהכי ניחא לרבנן שאין שתיהן קדושין מטעם הזכרים כמו לרבי יוסי הגלילי דלא אפשר ל) למידרש להו הזכרים כיון דסבירא להו אי אפשר מכל מקום ליהוי חציצה: **זכר ונקבה מפריש טלה** לא) **לעצמו.** וא"ת לר' יוסי הגלילי לב) דאמר אפשר לצמצם אם יצאו שניהם בבת אחת אין הזכר קדוש ל) לפי מה שפי' לעיל לג) נקבה חוצצת ועוד תנן לקמן בפ' שני (דף יז:) זכר ונקבה אין לכהן כלום משמע דקאי אילאו ב' ראשיהן כאחת דרישא שהנקבה מבטלת בכורת זכר שגם היא לד) פטרה בכורת רחם וא"כ סמוך מיעוט דבבת אחת למחצה דנקבות קודמות והוו להו זכרים קודמים מיעוטא וי"ל מ) כדפריך לעיל לה) בספק מועט החמירו להפריש טלה לעצמו: **שתי חמוריו שלא בכרו וילדו שני זכרים נותן שני טלאים לכהן.** הכא ניחא דאצטריך לאשמועינן לו) אין פודה וחוזר ופודה כל זמן שלא ניתן ליד כהן נ) כדפריך לעיל בפירקא (דף ד:ס)) אבל לקמן פ"ב דקתני כי האי גוונא גבי בכורות בהמה טהורה ליכא למימר הכי י"ל לז) קמ"ל לא תלינן להעמיד הממון בחזקת בעלים שהאחת טנפה ונמות הוולד ואחת ילדה שני זכרים ומיהו לקמן פרק יש בכור (דף מח:) קתני כה"ג גבי נשים ליכא למימר הכי שכל אחת ואחת יודעת בעצמה מה שילדה וי"ל אגב דתנייה הכא תנייה התם א"נ ניחא ליה לפרש כל גווני ואע"ג דלא צריכי כדקתני זכר ונקבה ע) נותן אחד לכהן דלא צריכא כלל:

שני זכרים ונקבה נותן טלה אחד לבהן. לכאורה פ) מפריש טלה אחד מספק לעצמו וכן מוכח לקמן פרק שני (דף יח:) דגבי שני זכרים ונקבה לח) אחד לו ואחד לכהן צ) (דמוכח) משום דקדושת בכור חלה על שתיהם וכן פי' לט) בקונטרס מפריש עוד טלה והוא לעצמו:

לאפקועי

מסורת הש"ס

א) [לעיל ד:], ב) [לקמן יז. יח. שבועות לג. יבמות יט. כח.], ג) שה נקבה ל"ק, ד) [כך איתא בסוגיא דהכא בגירסת הע"ין], ה) דחמורה שילדה ל"ק, ו) שייך לע"ב, ז) ל"ק מ"ז, ח) זוהי גי' התוס' שם, ט) ל"ק, י) [קדושין נ:], כ) [מנחות עח:], ל) שפירשתי לעיל דנקיבה ל"ק, מ) ל"ל כדפרישית, נ) כדפירשתי לעיל בפירקין דף ד ע"ב ל"ק, ס) ד"ה ופודה, ע) נותן הזכר לכהן ל"ק, פ) מוכח דמפריש כו' וכן לקמן כל"ל ל"ק, צ) ל"ק מ"ז,

הגהות הב"ח

(א) גמרא כי מטי לבי בליעי אית ביה תלתא צלמי וכו' כדאיתא בתוספות: (ב) שם אייתי הנהו מיא: (ג) שם במשנה אין כאן לכהן כלום וכו' וילדו שני כו' ופודה: (ד) תוס' ד"ה בי בליעי וכו' ואי הוה מפרש וכו' ויתכן שמו בי בליעי הס"ד והשאר שייך לגמרא:

רבינו גרשום

הרי החזיר להם תשובה כל ששאלוהו ונצחם ואייתינהו לספינתא כל חד וחד בביתיה: כי מטא לבי בליעי. מקום שיש בים שבולעין מים אחרים ואיכא דאמרי היינו בארה של מרים: דהוו מעני. כמי שגלה ממקומו ולא היה להם מענה לשון: אקשו לאפי מלכא. כשהרגישו עפרם גבה לבן על עפרתן ואקשו לאפי מלכא והיו משיבין דברים לפני המלך בגאוה: א"ל. לר' יהושע כל דבעית עביד בהו: שרנהו בתיגרא. בכלי בכד גדול: עד דשמיט כתפיהו. מינייהו וכלו ואזיל: חמורו שלא בכרה. שמעולם לא ילדה אלא עכשיו וילדה ב' זכרים: נותן טלה א' לכהן. בשביל פדיון אותו שיצא תחלה: ואם ילדה זכר ונקבה ואינו יודע איזה יצא ראשון אי הזכר שהוא קדוש בבכורה מפריש טלה אחד כדי להפקיע קדושת בכור ספק להפקיע איסורו: והוא. אותו טלה יהיה לעצמו של ישראל ויהיה חולין גמור ומותר לאוכלו מ"ט משום דאמרינן המוציא מחברו עליו הראיה וכיון שהכהן אינו יכול להביא ראיה שהזכר יצא ראשון הלכך הוא לעצמו של ישראל: זכר ונקבה. שאחת ילדה זכר ואחת ילדה נקבה נותן טלה אחד לכהן. בשביל אותו שילדה זכר: שני זכרים ושתי נקבות. שכל אחד ילדה זכר ונקבה ואינו יודע איזה יצא ראשון: אין כאן לכהן כלום. אבל יפריש ב' טלאים לעצמו: אחת שבכרה כבר ואחת שלא בכרה מעולם אלא עכשיו וילדו ב' זכרים כו': שנאמר ופטר חמור וגו'. האי שנאמר לא משמע עלה דמלתא דקאמר אלא בבא לחודה קאמר כלומר האי דכתיב ופטר חמור תפדה בשה לא שנא בשה לחוד אלא אפי' בעז או בזכר או בנקבה או בגדול או בקטן או בתם או בבעל מום כשר לפדות: ופודה בו פעמים הרבה כלומר אם בא לידו אותו שה שנתנו לכהן בפדיון פטר חמור אחד וחזר הכהן ומכרו לו או נתנו לו יכול לפדות בו באותו שה פטר חמור אחר בכל עת שיבא לידו יכול לחזור ולפדות בו או שאם היה כן שהפרישו לעצמו כדאמרן ונולד לו פטר חמור אחר ודאי יכול לפדותו באותו שה עצמו ואותו טלה שהפרישו לעצמו הוי חולין גמורין ונכנס לדיר להתעשר עם שאר כבשיו: ואם מת נהנה בו ישראל שהפריש שה ליתנו לכהן בשביל פטר חמור ודאי ולא הספיק ליתנו לכהן עד שמת נהנה בו כהן בעורו ובנבילתו דמעידנא דאפרשיה זכה בו כהן וברשותיה קאי: דאי ריה"ג. הא אמר באידך פירקין דאפשר לצמצם כדאמרי' ריה"ג אומר שניהם לכהן שנאמר הזכרים לה' הכא נמי אי ר' יוסי הוא נותן ב' טלאים לכהן מיבעי ליה דהא אית ליה אפשר לצמצם דיצאו שניהם כאחת: שאני התם. גבי בכור בהמה טהורה הזכרים לה' משמע שניהם אבל הכא בפדיון פטר חמור לא כתיב הזכרים: הא מיעט רחמנא הזכרים. דכתיב הזכרים אחרינא דמייתר כל פטר רחם הזכרים למעט אחריני דהני דקדושת הגוף נינהו הזכרים לה' תרוייהו אבל בקדושת דמים לא: בשלמא לר' ירמיה. דפסיק ואמר דלא כר' יוסי היינו דלא קתני הכא בחמור שלא בכרה ויצאו ראשיהם כאחד כדתני במתניתין דאידך פירקא דאיירי בה ר' יוסי אלמא דהא מתני' לאו ר' יוסי היא: אלא לאביי. דבעי לאוקמה כר' יוסי ליתני הכא ויצאו ב' ראשים כאחד ואע"ג דמצומצמין אינהו דאפשר לצמצם חד הוא דקדוש דהא מיעט רחמנא הזכרים. ועוד הא אשכחן בברייתא דתני ויצאו ב' ראשים כאחד ריה"ג אמר שניהם לכהן שנאמר הזכרים לה': והא כי כתיב האי הזכרים לה' בקדושת הגוף כתיב והיכי מצי למילף לפטר חמור מיניה אלא משום שנאמר הזכרים לה' גבי בכור בהמה טהורה ילפינן נמי מיניה לפטר חמור ואם איתא דמתני'

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פי"ב מהל' בכורים הל' יט סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סימן שכא סעיף יג:

לז ב מיי' שם הל' כ סמג שם טוש"ע שם סעיף יד:

לח ג מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף טו:

תורה אור השלם

1. וּפֶטֶר חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה וְאִם לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ כֹּל בְּכוֹר בָּנֶיךָ תִּפְדֶּה וְלֹא יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם: שמות לד כ

2. וְהַעֲבַרְתָּ כָל פֶּטֶר רֶחֶם לַיְיָ וְכָל פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים לַיְיָ: שמות יג יב

מוסף רש"י

פודה בו. בשה, **פעמים הרבה.** שאם חזר וקנאו מן הכהן לאחר שנתנו לו, חוזר ופודה בו פטר חמור אחר (לעיל ד:).

שיטה מקובצת

א] בהו אייתי הנהו מיא: ב] מליהו להאי: ג] שתי חמוריות שלא: ד] אין כאן לכהן: ה] ביכרה וילדו שני: ו] ופודה בו: ז] מת. עיין תוספות מנחות (דף סז ע"א) ד"ה עובד כוכבים: ח] הזכרים. עיין בתוספות לקמן (דף מב ע"א) ד"ה הזכר: ט] כאחד ואף על גב דמצמצמי חד הוא דקדוש ועוד: י] קשות אל המלך: יא] נשמטו פרקי שכמם: יב] אם יצא זכר: יג] כאן דין בכור: יד] לכהן דממונו הוא: טו] טלה אחד לכהן: טז] ושמא הנקבות יצאו: יז] בין שה נקבה: יח] כר' יוסי הגלילי: יט] אוקיינוס שבולעים כל מימות שנופלין בו ומביאין אותן עד התהום ופולטות אותן דכתיב והים: כ] בתיגרא דהיינו כלי אחד ואם בתוך כלי השליכום היאך יורדים מתוך הכלי לתהום ואי הוה מפרש בתיגרא גומא או חריץ הוה ניחא טפי ויתכן בי בליעי שם מקום כדמשמע במדרש בי בליעי אית ביה כו' ארישיה וחד מחוי אליביה דבתרא דכולהו מחוי: כא] תנא דחמורו כו' שני זכרים: כב] לפירושו דבהא אפילו ריה"ג מודה דלא קתני: כג] וצריך. ס"א ונראה לפרש: כד] טלה אחד לעצמו. לאפקועי איסורא ומדלא נקט ברישא מפריש והוא לעצמו משמע שאינו צריך ומיהו קשה לפי' זה דהא בסיפא דקתני שני זכרים ונקבה נותן טלה אחד לכהן צריך להפריש טלה לעצמו אע"ג דלא קתני ואין לפרש נמי דדייק דמתניתין ביצאו שניהם כאחד וחד מינייהו קדוש משום דאי לאו הכי מאי קמ"ל דכמה ענינים קתני במתניתין דלא קמ"ל מידי ונראה דדייק דלא כר' יוסי הגלילי מדלא תנא התנא שניהם כאחד נותן שני טלאים לכהן דאם איתא דחייב שני טלאים לכהן הוי ליה למיתני כדקתני שאר ענינים. ותיבת שני ל"ש: כה] י"ל דהכא דמקצת הרחם פנוי איכא למימר טפי דמין במינו אינו חוצץ ומיהו קשה אמאי נקט התם כרכתו אחותו הא אפילו כרכו אחיו נמי וכ"ת דנקט אחותו משום דאז ליכא קדושה כלל אבל באחיו קדוש או האי או האי לא אפשר לומר כן דהא תנן בפ' יש בכור [(דף מז ע"ב) שניהם אינן בכור לא לנחלה ולא] לכהן והאי נמי לההוא דמי אלא דפליג התם ר"ש ועוד בילדה ב' זכרים אמאי נותן טלה אחד לכהן אימא האחד כרך את חבירו ויצא דרך מרגלותיו ואע"ג דטובא לאו הכי נפקי דהא קי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב והול"ל טלה והוא לעצמו וצריך לתרץ דאחותו הויא חציצה והא הוי אינו מינו כו': כו] לאביי דמוקי: כז] לא אמרי' כל: כח] אינו ובבת אחת לא יקדש לא זה ולא זה: כט] והא פרישית דלא כו' שאינו בזה אחר זה אפילו בבת: ל] אפשר לצמצם למידרש: לא] טלה והוא לעצמו: לב] על תיבת דאמר ועל תיבת לצמצם נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: לג] לעיל שהנקבה חוצצת: לד] היא פוטרת את הרחם וא"כ: לה] לעיל דבספק מועט: לו] לאשמועינן דאין פודה: לז] י"ל דקמ"ל לא: לח] ונקבה דקתני אחד: לט] פי' שם בקונט' דמפריש עוד טלה:

ורבנן לימא קסברי רבנן מקצת רחם מקדיש דאי כוליה רחם מקדיש נהי דא"א לצמצם חציצה מיהא איכא אמר רב [א] (א) מין במינו אינו חוצץ: זכר ונקבה מפריש טלה כו': וכיון דלעצמו הוא למה לי לאפרושי לאפקועי לאיסוריה מיניה אלמא [ב] כיון דלא מפקע אסור בהנאה מתני' מני ר' יהודה היא דתניא [ג] (ב) פטר א חמור אסור בהנאה [ד] (ג) ורבי שמעון מתיר מאי טעמא דר' יהודה אמר עולא יש לך דבר שצריך פדייה ומותר ולא והרי בכור אדם שצריך פדייה ומותר אלא יש לך דבר שהקפידה עליו תורה בשה ומותר ומי הקפידה והא (ד) רב נחמיה בריה דרב יוסף פריק ליה בשילקי ב בשויו בשויו לא קאמר כי קאמרינן שלא בשויו והכי קאמר יש לך דבר שהקפיד' עליו תורה לאפקועי לאיסוריה בשה [ה] והרי מעשר שהקפידה עליו תורה בכסף צורי ותנן ג רבי יהודה אומר (ה) במזיד קידש [ו] בפטר חמור נמי מיקדשא כדרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר אשה יודעת שאין מעשר שני מתחלל על ידה ועולה ואוכלתו בירושלים הכא נמי אשה יודעת דפטר חמור איסורא אית ביה ופרקא ליה בשה ומקדשא בהך דביני וביני ורבי שמעון מאי טעמא אמר עולא יש לך דבר שפדיונו מותר והוא אסור ולא והרי שביעית דפדיונה מותר והיא אסורה שביעית נמי פדיונה אסור דאמר מר (ו) ד האחרון אחרון [ז] אסור ואיבעית אימא ר' יהודה ור' שמעון בהאי קרא קמיפלגי דתניא 1 לא תעבד בבכור שורך אבל אתה עובד בשלך ובשל אחרים ולא תגוז בכור צאנך אבל אתה גוזז שלך ושל אחרים דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר לא תעבד בבכור שורך אבל אתה עובד בבכור אדם לא תגוז בכור צאנך אבל אתה גוזז [ח] בכור חמור בשלמא לרבי שמעון היינו דכתיב תרי קראי אלא לרבי יהודה תרי קראי למעוטי שלך ושל אחרים למה לי ותו לרבי יהודה בכור אדם נמי נימא דאסיר אלא דכולי עלמא שורך למעוטי בכור אדם הוא דאתא כי פליגי בצאנך דר' יהודה לטעמיה דאמר (ז) שותפות עובד כוכבים חייבת בבכורה וכי איצטריך קרא למישרי בגזה ועבודה ור' שמעון סבר שותפות עובד כוכבים פטורה מן הבכורה ולענין גזה ועבודה לא איצטריך קרא כי איצטריך קרא לפטר חמור בשלמא לר' יהודה היינו דכתיב צאנך ושורך אטו צאנך אלא לרבי שמעון שורך וצאנך למה לי קשיא אמר רבה ומודה ר' שמעון ה לאחר עריפה שהוא אסור מאי טעמא גמר עריפה 2 עריפה 3 מעגלה ערופה אמר (א) רבא מנא אמינא ליה דתניא (ח) הערלה ו וכלאי הכרם ושור הנסקל ועגלה ערופה וציפורי מצורע ופטר חמור ובשר בחלב כולן מטמאין טומאת אוכלין רבי שמעון אומר כולן אין מטמאין טומאת אוכלין ומודה ר' שמעון בבשר בחלב שמטמא טומאת אוכלין הואיל והיתה לו שעת הכושר ואמר רבי אסי א"ר יוחנן מ"ט דר"ש דכתיב 4 מכל האוכל אשר יאכל (ט) אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אינו קרוי אוכל אי

לאפקועי לאיסורא מיניה. [יט] דלפוטרו ממצות עריפה לא היה צריך להפריש מספק כמו שאין נותן לכהן מספק כמו כן אינו עורפו מספק: ותנן רבי יהודה אומר במזיד קידש. משמע הכא [כ] דמקודשת (ל) בגבולין קודם שיגיע לירושלים [כא] והא דאמר בסוף פ' חלק (סנהדרין קיב:) בגבולין דברי הכל [כב] פטורין מן החלה לאו משום דחשיב ממון גבוה לכולי עלמא בגבולין אלא משום דלא קרינן ביה עריסותיכם כיון דאסור באכילה וכן [כג](מ) עיר הנדחת לאו שללה הוא כדאמר התם [כד] בהשוכר את הפועלים (ב"מ צ.) נמי [כה] פטר ר"י מחסימה מעשר חוץ לחומה לאו משום דחשיב ממון גבוה חוץ לחומה אלא משום דבעינן דישוי הראוי לו כדממעטינן הקדש ממעילה (נ): מכל האוכל אשר יאכל אוכל [כו] שיכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל. וא"ת פרק כסוי הדם (חולין פה.) פטרינן עוף טמא מכסוי לרבי שמעון גבי שחיטה שאינה ראויה מדכתיב ציד חיה או עוף אשר יאכל וגו' [כז] והא אוכל שאתה יכול להאכיל לאחרים הוא [כח] יש לומר התם חיה או עוף כתיב משמע דאתא למעוטי מינים טמאים שאין נאכלין לישראל ואף על גב שיכול להאכילן לאחרים [כט] אבל הכא מכל האוכל אשר יאכל (ס) משמע שפיר למעוטי שאין נאכל לאחרים: מה

לימא קסברי רבנן מקצת רחם. הנוגע בבכור מקדשו דנהי דלאי אפשר לצמצם ולאשון לחודיה קדיש איכא למיפרך הא קודש שילא כולו יצא אחיו ותנא דינו לבין הרחם וכתיב (במדבר ח) פטר כל רחם [ט] עד שיפטור כל הרחם. ולר' יוסי ליכא למיפרך דכיון דתרווייהו קדשו כחד דמו: מין במינו. ואלו שניהם מין אחד: ומותר. קודם פדיונו: בכור אדם. מותר בהנאה למעשה ידיו קודם פדייה דהא לא אשכחן דאסור: שהקפידה וכו'. וכיון דמחמיר כולי האי שקבע לו הכתוב פדיון בשה ולא באחר ודאי אסור בהנאה: בשלקי. עשבים שלוקות: בשויו. שנותן עשבים שוה דמי החמור לכהן: בשויו לא אמרי'. דלא חמיר מהקדשות: לאפקועי לאיסורא בשה. ואפילו שלא בשויו כדקתני מתני' [ע"א] גדול וקטן: בכסף צורי. דאינו מתחלל על אסימון כדכתיב (דברים יד) וצרת הכסף בידך: במזיד. שנתכוון לחללו: קידש. אם קידש בו את האשה מקודשת. אלמא מותר בהנאה לר' יהודה: בהך דביני וביני. ששוה החמור יותר מן השה: שפדיונו מותר. כגון הכא שהכהן אוכל את השה בלא שום הקרבה והוא אסור קודם פדיון דהא פסולי המוקדשין שאסורין בהנאה קודם פדיונן הוי פדיונן נתפס בקדושתן ואסור: שביעית. המוכר פירות שביעית הדמים מותרין לעולם והפירות עצמן מתבערין בשעת הביעור כשכלה לחיה (ט). וקס"ד דהאי מקשה דפדיון שביעית מותר לעולם ולא שמיעא ליה הא דאחרון אחרון נתפס: אחרון אחרון. במס' סוכה (דף מ:) לקח בפירות שביעית בשר אלו ואלו מתבערין בשעת הביעור לקח בבשר יין יצא בשר ונכנס יין ביין בשמן (י) יצא יין ונכנס שמן ואחרון [יא] נתפס בשביעית להתבער ופרי עצמו שגדל בשביעית שבאו אלו מכחו בכ"מ שהוא אסור מן הביעור ואילך: בשלך ושל אחרים. עובדי כוכבים כגון בכור בהמה שיש בה שותפות לעובד כוכבים אע"ג דמחייב ר' יהודה למיתב חצי דמיו לכהן שרי בגיזה ועבודה שאין קדושה לחצאין אבל פטר חמור לא ממעט מהאי קרא וכל כמה דלא ממעט לא שרינן ליה דלא גרע מבכור בהמה טהורה ולרבי שמעון ממעט ליה קרא: בשלמא לרבי יהודה. דדריש צאנך ולא של שותפות עובד כוכבים: היינו דכתיב צאנך. דמשמע המיוחד לך ולא כתב כאן סתמא. ושורך אע"ג דמלי למיכתב בבכור שור ומימעט נמי בכור אדם מיניה אפי' הכי אטו צאנך כתב שורך: ה"ג היינו דכתיב צאנך ושורך אטו צאנך אלא לר"ש לכתוב שור ולאו: אמר [יב](ב) רבא גרסינן: לאחר עריפה. אם לא פדאו וערפו [יג] כדינו: אסור. להאכילו לכלבו: עגלה ערופה. אסורה בהנאה משום דכתיב שם (דברים כא) שם תהא קבורתה: ושור הנסקל. שנשחטו לאחר שנגמר דינו דלא ירדה בו טומאת נבילות. ועגלה ערופה שנשחטה לאחר ירידתה לנחל איתן דקי"ל [כריתות כה.] דהיא אוסרתה: ציפורי מצורע. אסורין בהנאה במסכת קדושין (נז.): ופטר חמור. ששחטו (כ) ועדיין מפרכס שלא ירד לטומאת [יד] נבילה אבל אם נגע בו שרץ מטמא טומאת אוכלים שאם חזר ונגע באוכלים אחרים [טו] מטמאים אע"פ שמפרכס דאמר בהעור והרוטב (חולין קיז:) השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת מטמאה טומאת אוכלים דמהניא לה שחיטת ישראל למהוי מחשבה הואיל ושחיטה דכוותה חזיא לה בבהמה טהורה. אי נמי אפילו ערפו ממש [טז] דנבילה היא (ג) ואיכא למימר בהם טומאת אוכלים כגון דאיכא פחות מכזית מינייהו דלא חזי לטומאת נבילות מילטרף בהדי פחות מכביצה אוכלין ומשלימו לכביצה: כולן מטמאין טומאת אוכלין. אם נגע בהו טומאה ואע"ג דאינהו גופייהו אסירי מהניא [יז] להו להכי שאם נגעו באוכלין אחרים מטמאין אותן: כולן אין מטמאין. הואיל ואסורין בהנאה: שעת הכושר. קודם [יח] בישול: לאחרים. לעובדי כוכבים דאינו אסור בהנאה: אי

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פי"ב מהל' בכורים הל' ד סמג עשין ריא טוש"ע י"ד סימן שכא סעיף ח:

מ ב מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף ה:

מא ג מיי' פ"ה מהל' אישות הלכה ה ופ"ג מהלכות מעשר שני הלכה יז וכת"ק:

מב ד מיי' פ"ו מהלכות שמיטה הלכה ז:

מג ה מיי' פי"ב מהלכות בכורים הלכה ד טוש"ע י"ד סימן שכא סעיף ח:

מד ו מיי' פ"א מהלכות טומאת אוכלין הל' כה:

תורה אור השלם

1. כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ: דברים טו יט

2. וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה וְאִם לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ וְכֹל בְּכוֹר אָדָם בְּבָנֶיךָ תִּפְדֶּה: שמות יג יג

3. וְהוֹרִדוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת הָעֶגְלָה אֶל נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא יֵעָבֵד בּוֹ וְלֹא יִזָּרֵעַ וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֶגְלָה בַּנָּחַל: דברים כא ד

4. מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא: ויקרא יא לד

שיטה מקובצת

[א] רב אשי מין: [ב] אלמא כל כמה דלא. תיבת כיון נמחק: [ג] פטר. עי' תוס' מנחות (דף סז ע"א) ד"ה עובד כוכבים: [ד] בהנאה דברי ר' יהודה: [ה] בשה ומותר והרי: [ו] קידש לענין לקדושי אשה בפטר: [ז] אחרון נתפס בשביעית והפרי עצמו אסור: [ח] גוזז פטר חמור: [ט] רחם דמשמע עד שיפטור את כל: [י] לחיה מן השדה וקס"ד: [יא] ואחרון אחרון נתפס: [יב] אמר רבה גרסינן: [יג] וערפו בקופיץ הס"ד: [יד] לטומאת נבלות: [טו] אחרים מטמא אע"פ: [טז] ממש דנבלות הן איכא למימר: [יז] מהניא בהו טומאה להכי. תיבת להו נמחק: [יח] בישול. ס"א דאי תרי כולי יומיה לא מיתסר: [יט] מיניה אבל לפוטרו ממצות: [כ] הכא דלר' יהודה הוי ממונא דמקודשת: [כא] לירושלים מדיכול לקדש: [כב] הכל עיסת מעשר שני פטורה מן החלה: [כג] וכן לענין עיר: [כד] התם ובהשוכר: [כה] נמי דפטר ר"י מחסימה במעשר חוץ: [כו] אוכל שאתה יכול להאכילו: [כז] וגו' ואמאי והא: [כח] הוא ועוד קשה טפי לרבנן דאפילו אוכל שאין אתה יכול להאכיל לאחרים חשיבי אוכל וכ"ש שלא היה ממעט עוף טמא וי"ל: [כט] לאחרים דאי לאו הכי לשתוק קרא מיניה אבל כו'. ובתו"ח תירצו דשאני בכסוי דאין לתלות טעמא בחשיבות אוכל דהא בהמה טהורה אינה צריכה כסוי ואע"פ שהוא חשוב אוכל וא"כ (ה"ל) [האי] אשר יאכל דוקא אותו דשרי לאכול ולמעט האסור לאכול:

מסורת הש"ס

א) [סוכה לז: זבחים קי.], ב) [קדושין נז:], ג) [דברי ר"י כצ"ל וכן איתא בקדושין נז: וכן העתיקו תוס' מנחות סז. ד"ה עובד כוכבים וכ"א בהרא"ש], ד) [לקמן יא. ע"ש], ה) קדושין נג:, ו) [שביעית פ"ח מ"ז סוכה מ: קדושין נח. ע"ז נד:], ז) [לעיל ג.], ח) [תוספתא דעוקצין פ"ג ה"ז מנחות קא.], ט) חולין קכט. מנחות קא:, י) [בסוכה שם איתא: ונכנס יין ביין שמן, וכל"ל], כ) ששחטו לעובד כוכבים נ"ק, ל) נ"א דאיתה מקודשת וגי' נ"ק דמקודשת ופי' דקאי על האשה, מ) בעיר נ"ק, נ) [נדל"ל במעילה (יג.)], ס) כתיב משמע נ"ק.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבה מנא אמינא: (ב) רש"י ד"ה אמר רבה גרסי': (ג) ד"ה ופטר חמור וכו' דנבלה היא איכא כצ"ל ואות ו נמחק:

מוסף רש"י

במזיד קידש. דמעשר ממון הדיוט הוא (קדושין נב:). ושור הנסקל. ששחטו לאחר שנגמר דינו, דאי נסקל ממש מטמא טומאה חמורה דנבילה היא (מנחות קא:). ועגלה ערופה. ששחטה לאחר ירידתה לנחל איתן, דאוסרתה (מנחות קא:). וציפורי מצורע. ששחטן (שם). ופטר חמור. ששחטו לעובד כוכבים ולא בא עדיין לטומאת נבילות כגון בעודו מפרכס, דאמרינן בהעור והרוטב (חולין קיז:) השוחט בהמה טמאה לעכו"ם ומפרכסת מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות. פטר חמור אסור בהנאה כל זמן שלא נפדה, דקדוש בבכורה הוא. ל"א ואפילו היו נבילות מטמא טומאת אוכלין וכגון דאיכא פחות כזית דלא חזי לטומאת נבילות מצטרף לפחות מכביצה אוכלין להשלימו לכביצה (מנחות קא:). ובשר בחלב. איכא תנא דאסר ליה בהנאה בפרק כל הבשר (שם). והיתה לו שעת הכושר. דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא לא מיתסר עד שיבשלנו (שם). שאתה יכול להאכילו לאחרים. או לנכרי או לישראל (ב"ק עו:). קרוי אוכל. לענין טומאת אוכלין (חולין קכט:). שאי אתה יכול להאכילו לאחרים. עובדי כוכבים, שאסורים בהנאה (מנחות שם).

רבינו גרשום

ר' יוסי היא ליתני נמי במתני' ויצאו אלא מדלא קתני ש"מ דלא ר' יוסי היא אלא רבנן ותיובתא לאביי: ורבנן. דמתני' דאמרי נותן טלה אחד לכהן דאוקימנא למתני' כרבנן דפליגי עליה דר' יוסי לימא. (ורבנן בין לרבנן ובין ר' יוסי קאמר לימא) קסברי רבנן ואית דאמר ורבנן דפליגי עליה דר' יוסי באידך פירקין כי יצאו ב' ראשים כאחד דאמרי וחכ"א אחד לו ואחד לכהן לימא קסברי רבנן מקצת נגיעת כותלי רחם מקדש דהני כי נפקי ביחד לא נגע בהן רחם אלא לכל אחד מצד אחד: דאי כוליה רחם מקדש. כלומר מכל צדדין בעינן דליגע בבכור נהי דבאי אפשר לצמצם פליגי דרבנן סברי דחד מפיק רישיה לחוץ טפי מן חבריה: חציצה מיהא הא איכא. דכל חד וחד חוצץ אחבריה דלא נגע רחם בכל סביביו: אמר רב אשי מיהא ליכא למשמע דלא בעינן דכוליה רחם מקדש דאע"ג דהכא לא נגע הרחם בכל סביביו דכל אחד כיון דשניהם העוברין מין אחד הן מין במינו אינו חוצץ. וחשיב כאילו נגע הרחם סביב כל אחד: כיון דלעצמו הוא דלישראל למה לי לאפרושיה: לאפקועיה לאיסוריה דפטר חמור מיניה שיהא מותר בגיזה ועבודה החמור: והרי בכור אדם דצריך פדייה ומותר בהנאה מעשה ידיו אפי' קודם שנפדה: בשילקי. בירקות שלוקין נותן לו לכהן מן השלקות בשוויו כמה שוה הבכור ופדאוהו: בשוויו לא קאמרינן. דאם רצה לפדותו בשוויו לא הקפידה התורה עליו דאין יכול לפדותו אלא בשה והכי קאמר יש לך דבר הקפידה התורה עליו לאפקועיה לאיסוריה בשה. כלומר כשאינו רוצה לפדותו בשוויו אין יכול להפקיע איסורו אלא בשה: והרי מעשר שהקפידה התורה עליו שאינו יכול לחללו על אסימון אלא על כסף צורה ותנן במס' קדושין ר' יהודה אומר במזיד קידש אם קידש בו במזיד את האשה מתקדשת ומפרש התם מ"ט אלמא דמותר בהנאה (הכא נמי) אמר לך ר' יהודה מקדושי אשה לא מצית מותבת לי דלענין קדושי אשה בפטר חמור נמי מיקדשה כדר' אלעזר דאשה יודעת כו' הכא נמי הא אשה בתר דאיקדשה בפטר חמור פרקה ליה בשה ומיקדשה ליה בהך דביני ביני באותו עודף שהפטר חמור שוה יותר מן השה דהיינו חולין גמורין אבל בהוא עצמו קודם שנפדה אסור בהנאה כדאמינא: יש לך דבר שפדיונו מותר בהנאה. שאין תופסת קדושה בפדיונו שאם פדאו בשה או בדמים יכול כהן למוכרו או נותנו

רבינו גרשום (המשך)

במתנה לכל מי שירצה ואין אסור בהנאה למי שנותנו והוא אסור בהנאה הנפדה: ולא והרי שביעית דפדיונה מותר בהנאה דאין בו קדושה והיא עצמה אסורה. שביעית נמי פדיון אסור דאמר מר אחרון אחרון נתפס בשביעית ופירי עצמו אסור. כדאמר לקח בפירות שביעית בשר ובבשר יין וכו': אבל אתה עובד בשלך ושל אחרים היכא דיש לעובד כוכבים שותפות בו. ואיצטריך קרא צאנך למעוטי להאי דשותפין דעובד כוכבים דשרי בגיזה ועבודה אפי' קודם פדיונן אבל בכורך ממש דאין לאחר שותפין בו אפילו פטר חמור אסור בהנאה ובגיזה ועבודה דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר לא תעבוד בבכור שורך אבל אתה עובד בבכור אדם דמעשה ידיו מותר ולא תגוז בכור צאנך אבל אתה גוזז פטר חמור כדאית ליה לר' שמעון דפטר חמור מותר בהני א): בשלמא לר' שמעון. דמוקים לא תעבוד בבכור שורך להתיר עבודה בב"א ובכור צאנך להתיר גוזז בפטר חמור היינו דכתיבי תרי קראי: אלא לר' יהודה [תרי קראי ל"ל]. ותו

לר' יהודה דלא ממעט לעבוד בבכור אדם הכי נמי דאסור בהנאה: וכי איצטריך קרא לר' יהודה למישרא שותפין דעובד כוכבים בגיזה ועבודה לאחר שנתן חצי דמיו לכהן: ור' שמעון סבר שותפין דעובד כוכבים פטורה לגמרי ולמישרי גיזה ועבודה בשותפות לא איצטריך קרא כי איצטריך לגיזה פטר חמור וה"ה לעבודה דשרי בהנאה: בשלמא לר' יהודה דמוקים לה למעוטי דשותפין דעובד כוכבים דפטר בגיזה ועבודה היינו דכתיב צאנך כלומר שלך ולא שלך ושל אחרים ואגב דאיצטריך למכתב צאנך ולא צאן כתיב נמי שורך אטו דכתיב צאנך דבשור סגיא למעוטי בכור אדם אלא כתב שורך אטו צאנך: אלא לר' שמעון. דלא ממעט שותפות שורך וצאנך למה לי בבכור שור ובבכור צאן סגיא קשיא: לאחר עריפה. שערפו בקופיץ שאסור בהנאה: מעגלה ערופה מה עגלה ערופה אסור בהנאה דאתיא שם שם מן ותמת שם דאסורה בהנאה כמת: ושור הנסקל. ששחטו לאחר שנגמר דינו דאי נסקל הוה מטמא טומאה חמורה נבלה בכזית: ועגלה ערופה. ששחטה לאחר ירידתה לנחל איתן: ופטר חמור כדאמרינן השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ועדיין היא מפרכסת מטמא טומאת אוכלין משום דמחשבה דשחיטה מכשיר לטמא טומאת אוכלין וכשמתה מטמא טומאה חמורה בכזית כדין נבלת בהמה טמאה שמתה: כולן מטמאין טומאת אוכלין. כדאמרן אע"ג דאיסורי הנאה נינהו: ר' שמעון אומר כולן [אין] מטמאין טומאת אוכלין הואיל דאסור בהנאה ולא היתה להן שעת הכושר (לעגלה) [לערלה] ושור ועגלה וצפרין אמרינן הבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה חוץ מבשר בחלב אע"ג דאסור בהנאה מטמא טומאת אוכלין הואיל והיתה לו שעת הכושר קודם שנתערב ונתבשל: ואמר רב אסי מ"ט דר' שמעון. דאמר כולן אין מטמאין טומאת אוכלין דאוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הן אפילו לעובדי כוכבים דאסור בהנאה

א) אולי צ"ל בהנאה

אי הכי בשר בחלב מאי איריא דהיתה לה שעת הכושר תיפוק לי דאוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים הוא דתניא רבי שמעון בן יהודה אומר א) משום ר' שמעון בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה שנאמר 1כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ולהלן הוא אומר 2ואנשי קודש תהיון לי מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה אף כאן אסור באכילה ומותר בהנאה חדא ועוד קאמר חדא דאוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים הוא ועוד לדידיה נמי הרי היתה לו שעת הכושר ואם איתא דלאחר עריפה שרי רבי שמעון ליתני ומודה רבי שמעון בפטר חמור ובשר בחלב שמטמאין טומאת אוכלין אי דחשיב עליה הכי נמי הכא במאי עסקינן דלא חשיב עליה וטעמא מאי מטמאי רבנן אמרוה רבנן קמיה דרב ששת הואיל ואיסורו א] חישובו ב] ולרבנן מי אמר הואיל ואיסורו חישובו והא תנן ב) שלשה עשר דברים ג] אמרו בנבלת עוף טהור וזו אחת מהן צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר ואי איסורו חישובו למה לי מחשבה הא מני רבי שמעון היא תא שמע ג) נבלת אבהמה טמאה בכל מקום ונבלת עוף טהור והחלב בכפרים צריכים מחשבה ואינם צריכים הכשר ואי אמרת איסורו חישובו למה לי מחשבה הא מני רבי שמעון היא תא שמע ד) נבלת בבהמה טהורה בכל מקום ונבלת עוף הטהור והחלב בשווקים אינן צריכין מחשבה ולא הכשר הא טמאה בעיא מחשבה וכי תימא הא מני רבי שמעון היא הא מדסיפא רבי שמעון הוי רישא לאו רבי שמעון דקתני סיפא רבי שמעון אומר אף הגמל והארנבת והשפן והחזיר אינן צריכין לא מחשבה ולא הכשר ה) ואמר רבי שמעון מה טעם הואיל ויש בהן סימני טהרה אלא אמר רבא דכולי עלמא לא אמרינן איסורו חישובו ואי דערפיה מיערף הכי נמי הכא

רש"י

אי הכי. דטעמא דר' שמעון משום הנאה הוא: **מה להלן מותר בהנאה.** דכתיב לכלב תשליכון אותו (שמות כב): **לדידיה נמי.** לצורך ישראל עצמו היתה לו שעת הכושר אבל שור הנסקל ועגלה ערופה לא היתה לו שעת הכושר אפי' קודם לכן דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת: **ליתני ומודה ר' שמעון בפטר חמור.** דהא יכול להאכילו לאחרים הוא: **דלא חשיב עליה.** לאכילה ומשום הכי לא תני ליה דסתמיה לאו לאכילה קאי: ד] **ואיסורו חישובו.** איסור דאסר ליה רחמנא לישראל משויא ליה אוכל דכיון דאסר ליה מכלל דראוי לאכילה לעובד כוכבים הוא: **צריכה מחשבה.** לטמא טומאת אוכלין אם נגע ה] בהן שרץ שאם תגע אחרי כן באוכלין כשרין תטמאם וכל כמה דלא חשיב עליה לית ביה שום טומאת מגע דנבלת עוף טהור אינה מטמאה אלא אם ו] אכלה ואז מטמאה אותן בגדים שהוא לבוש בשעת בליעה: **ואינה צריכה הכשר.** הואיל ויש עליה טומאה חמורה לטמא אדם ובגדים אם היה אוכלה ואמר בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כא.) וכי יותן מים וכו' ו) מה זרעים מיוחדין שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר אף כל שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר ז] ולא שייך הכשר אלא בטומאה קלה דאוכלין וכן מחשבה: **ר' שמעון היא.** דלית ליה איסורו חישובו: **נבלת בהמה טמאה בכ"מ.** שהיא סתמא לאו לאכילה קיימא דמאיסה ועוד שיש לה שני דחויין אחת שלא נשחטה ואחת ח] טמאה היא וכן נבלת עוף טהור: **וחלב.** שומן של ט] נבלה טהורה: **בכפרים.** דעניים הם ואין רגילין לאכול עופות ושומן צריכין מחשבה להאכילן לעובד כוכבים ואם לאו אין מטמאין טומאת אוכלין. וא"ת נבלת בהמה טמאה טומאת אוכלין למה לה הא מטמאה אדם וכלים כ"ש י] אוכלין תריץ כדאמר בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כא.) דאי איכא פחות מכזית טמאה ז) דאין עליה טומאת נבלות שהרי אין בה שיעור וצירפו לפחות מכביצה אוכלין אם חישב על פחות מכזית זה לאכילה מצטרף עם שאר אוכלין להשלימה לכביצה שאם יגע בהן שרץ יטמאו. יא] והחלב לא גרסינן דליכא למימר ביה אין צריך הכשר דאי בחלב נבלה הא אין מטמא טומאה חמורה דכתיב (ויקרא ז) יעשה לכל מלאכה ואמאי לא ניבעי הכשר ואי בשחוטה ומשום שכבר הוכשר הא שנינו בגמ' בהעור והרוטב (חולין קכח.) חזר ר"ע להיות שונה כר' יהודה דהכשר שחיטה לא מהניא לחלב משום דאכתי לאו אוכל הוא דהא דכפרים לאו בר אוכל הוא עד דחשיב עליה ובטהרות במשנה לא גרסינן ליה: **ואינה צריכה הכשר.** הואיל ומטמאה טומאה חמורה יב] בעוד שהיה בה זית שלם בעודה היא מחוברת בנבלה יג]: **נבלת בהמה טהורה בכ"מ.** סתמא לאכילת עובד כוכבים דלא מאיסה ועוד דלגבי ישראל אין בה אלא דיחוי אחד הלכך אינה צריכה מחשבה לקבל טומאת אוכלין להצטרף פחות מכזית הימנה לפחות מכביצה אוכלין וכן נבלת עוף טהור והחלב של שחוטה: **בשווקים.** בכרכים דיש בה רוב עם ועשירים הם ורגילין לאכול רוב עופות ושומן: **ולא הכשר.** נבלת בהמה ועוף משום דמטמאין טומאה חמורה וחלב שחוטה בשווקים משום שכבר הוכשר בשחיטה דכיון דלא בעי מחשבה אהני ליה הכשר שחיטה: **הא טמאה בעיא מחשבה.** ולא אמרינן איסורו זהו חישובו: **אף הגמל.** דינו כבהמה טהורה הואיל ויש בו אחד מסימני טהרה. ומדאוסיף ר"ש בסיפא מכלל דרישא רבנן היא וש"מ לית להו איסורו חישובו וגבי פטר חמור דמטמאין לעיל [ט:] בדחשיב עליה הוא ואפ"ה מטהר ר"ש דאוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הוא דמודה ר"ש לאחר עריפה שהוא אסור כדרב': **אלא אמר רבא דכ"ע לא אמרינן איסורו חישובו.** גרידא ואפ"ה פלוגתייהו בדלא חשיב וליתא לדרב' ח). ודקשיא לך מאי טעמא דרבנן יד] אי דערפיה מיערף הכי נמי דמודו רבנן דלא מטמא טומאת אוכלין הואיל ולא חשיב עליה:

תוספות

מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה כו'. תימה דבפרק כל שעה (פסחים כד:) דריש איסי בן יהודה איסור באכילה מהכא ואיסור הנאה יליף מק"ו דערלה והשתא במאי פליגי וי"ל טו] קסבר תנא דהתם כיון דמצי לקיומי תרווייהו הגזרה שוה וק"ו מקיימי ומיהו קשה דבכמה מקומות אתיא ג"ש ומפקינן מק"ו כדאמר בכמה דוכתי שיכול ועושה ק"ו והדר טז] תלמוד לומר אלמא אתיא גזרה שוה ומפקינן מקל וחומר ופירש ר"ת קרא איירי במידי דאסור בהנאה כגון קדשים שיצאו חוץ למחיצתן דדריש בפרק בהמה המקשה (חולין סח.) מבשר בשדה יז] כיון שיצא חוץ למחיצה נאסר ואע"ג דפשטיה דקרא בהיתר הנאה כדכתיב לכלב תשליכון אותו קסבר תנא דהתם להכי אהני ק"ו דילפינן מקדשים דאיירי בהו נמי קרא ותנא דהכא סבר מטריפה דשריא בהנאה ילפינן כפשטה יח] ולית ליה קל וחומר דהכי נמי מאן דדריש איסור הנאה מג' לא תבשל לית ליה קל וחומר ט) (וא"ת מאן דדריש ליה יט] מקודש אית ליה ק"ו) תיפוק ליה איסור הנאה מכל בקודש באש תשרף כדילפינן מיניה פרק כל שעה (פסחים כד.) פסולי קדשים י"ל עם קדש ואנשי קדש כ] מענין אחד ודמו אהדדי י) א"נ דנין חולין מחולין ואין דנין חולין מקדשים כדאמר פרק כיסוי הדם (חולין פה. כ)):

נבלת בהמה טמאה בכל מקום ונבלת עוף טהור בכפרים צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר. והחלב לא גרסינן דליכא כא] למימר דאין צריך הכשר דאי בחלב נבלה הא אינה מטמאה טומאה חמורה דכתיב (ויקרא ז) יעשה לכל מלאכה ואמאי לא נבעי הכשר ואי בשחוטה כב] הרי שנינו בפרק העור והרוטב (חולין קכח.) חזר רבי עקיבא להיות שונה כרבי יהודה דהכשר שחיטה לא מהניא לחלב משום דאכתי לאו אוכל הוא דהא בכפרים לאו בר אכילה היא עד דחשיב עליה ובמסכת טהרות לא גרסינן ליה כג] עכל"ה לפי שיש ל) פי' שאין כתב בהן ושמא כד] מאחרים הוגה ואע"ג דרב פפא מוקי התם בהעור והרוטב (שם) פלוגתא דתנאי כה] מ) בהיתר מחשבה מ"מ מסתבר דהכי סתם משנה דמסכת טהרות סברה כי חזרה ובסיפא גרסינן לה שפיר נ) החלב בשווקים אין צריך לא מחשבה ולא הכשר ובחלב שחוטה ס) אמרינן וכן פירש הקונטרס:

ונבלת עוף טהור בכפרים. פירש הקונטרס כו] עניים הם ואין רגילין לאכול עופות כז] ונראה לפרש טעם אחר בשווקין יש אוכלין מרובים וקונין כל דבר בכפרים אוכלים מועטין ולא זבני אלא מידי מעליא:

נבלת בהמה טהורה בכל מקום. מה יש חילוק בין טמאה לטהורה ואע"ג דתרוייהו לא מזבין אלא לעובד כוכבים וחפצים הם בחזיר יותר כדאמרינן התם חולין (ד' יז.) ובתים מלאים כל טוב כח] (כותלי) [קדלי] דחזירי ואמרי' במגילה (דף יג.) וישנה לטוב ע) כתלי דחזירי מכ"מ מה שהיא טהורה משוי אוכל בראויה מעט הואיל וכשאינה נבילה אוכל גמור הוא לישראל ומהאי טעמא מהני לרבי שמעון בגמל וארנבת שפן וחזיר כט] סימני טהרה לשווי אוכל כדאמר בסמוך ובקונט' נמי פירש כאן נבלת בהמה טמאה כ"מ שהיא סתמא לאו לאכילה קיימא דמאיסה ועוד יש עליה שני דחויין אחד שלא נשחטה ועוד דטמאה היא וגבי נבלת בהמה טהורה פירש סתמא לאכילת עובד כוכבים דלא מאיסה ועוד לגבי ישראל אין בהן אלא דחוי אחד הילכך אינה צריכה מחשבה: **והחלב** בשווקים. פ"ה רגילים לאכול עופות ושומן משמע שר"ל דכל שומן קרוי חלב ולא איירי דוקא ל] מחלב האסור כגון תותב קרוס ונקלף (חולין דף מט:):

שהשוחט

מסורת הש"ס

א) חולין קטז. מנחות קא: [לעיל ו:], ב) נדה נ: [זבחים קה:] טהרות פ"א מ"א, ג) עוקצין פ"ג מ"ג נדה נ: כריתות כא., ד) [עוקצין שם] נדה וכריתות שם, ה) [אין זה במשנה], ו) [ויקרא יא], ז) נבלה צ"ק, ח) נ"א לדרב ששת, ט) נ"ל ומאן דדריש ליה מקודש אית ליה ק"ו וא"ת תיפוק וכו'. צ"ק, י) דרשינן א"נ. צ"ק, כ) [וע"ע תוס' פסחים כד: ד"ה אמרת], ל) ספרים. צ"ק, מ) בהכשר קודם מחשבה. צ"ק, נ) והחלב. צ"ק, ס) איירי. צ"ק, ע) נ"א שהאכילה קדלי. צ"ק,

תורה אור השלם

1. לֹא תֹאכְלוּ כָל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: דברים יד כא
2. וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ: שמות כב ל

רבינו גרשום

ואינן קרויין אוכל: אי הכי. לר' שמעון מאי איריא דבשר בחלב משום הכי מטמא טומאת אוכלין משום דהיתה לו שעת הכושר

מוסף רש"י

שיטה מקובצת